

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

ANNI MÄKILÄ

Musiikkikasvatus menetelmänä kaveritaitojen oppimisen tukemisessa

Ideakansio varhaiskasvattajille

SOSIAALIALAN TUTKINTO-OHJELMA
2023

TIIVISTELMÄ

Mäkilä, Anni: Musiikkikasvatus menetelmänä kaveritaitojen oppimisen tukemisessa – ideakansio varhaiskasvattajille
Opinnäytetyö, AMK
Sosiaali-alan tutkinto-ohjelma
Joulukuu 2023
Sivumäärä: 30

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli perehtyä musiikkikasvatuksen merkitykseen ja vaikutuksiin kaveritaitojen oppimiselle. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda työvälineeksi ideakansio opinnäytetyön tilanneeseen päiväkotiin varhaiskasvattajien käyttöön tukemaan kaveritaitojen oppimista musiikkikasvatuksen avulla. Ideakansion sisältö on suunnattu pääasiassa 3-5-vuotiaiden lasten kanssa käytettäväksi.

Opinnäytetyön tietoperusta koostuu kolmesta pääkäsitteestä, jotka ovat varhaiskasvatus, kaveritaidot ja musiikkikasvatus. Tietoperusta on koottu perehtymällä kirjallisuuteen ja aiempiin tutkimuksiin aiheesta.

Opinnäytetyön toiminnallinen tuotos eli ideakansio sisältää tietoa kaveritaidoista ja musiikkikasvatuksesta sekä arjessa hyödynnettäviä ideoita musiikkikasvatuksesta menetelmänä kaveritaitojen oppimisen tukemisessa. Ideakansiossa on lisäksi materiaalina laulu- ja lorukortteja. Tuotos on matalalla kynnyksellä hyödynnettävä selkeä ja helppolukuinen kokonaisuus eikä vaadi varhaiskasvattajilta erityistä musiikin osaamista. Opinnäytetyön tuotoksen avulla pyritään edistämään ja kehittämään musiikkikasvatusta päiväkodin arjessa.

Ideakansio toimitettiin tilaavaan päiväkotiin paperisena versiona. Päiväkodin ryhmät kokeilivat ideakansiota kolmen viikon ajan ja antoivat palautetta lomakkeilla. Ideakansiosta saatu palaute oli positiivista ja kokonaisuutta pidettiin toimivana ja hyödyllisenä.

Avainsanat: varhaiskasvatus, kaveritaidot, varhaisiän musiikkikasvatus

Abstract

Mäkilä, Anni: Music education as a method to support the learning of friendship skills - an idea folder for early childhood educators

Bachelor's thesis

Social Services

December 2023

Number of pages: 30

The purpose of this functional thesis was to explore the importance of music education and its effects on the learning of friendship skills. The aim of the thesis was to create an idea folder for use by early childhood educators in the day care center in which the thesis was conducted. The goal of the idea folder was to support the learning of friendship skills through music education. The content of the idea folder is mainly aimed at children aged 3-5 years.

The knowledge base of the thesis consists of three main concepts: early childhood education, friendship skills and music education. The knowledge base has been written with the literature and previous studies on the subject.

The functional output of the thesis, the idea folder, contains information about friendship skills and music education as well as ideas for everyday use of music education as a method to support the learning of friendship skills. The folder also contains song cards and poem cards as a material. The idea folder contained low-threshold music ideas for everyday life and music lessons which does not require special musical knowledge from the early childhood educators. The structure of the folder was designed to be clear and easy to read. The purpose of the idea folder was to promote and improve music education in the day care center.

The idea folder was delivered to the commissioning day care center as a paper version. The groups in the day care center tried out the idea folder for three weeks and provided feedback by filling in forms. The feedback was positive and the concept was considered functional and useful.

Keywords: early childhood education, friendship skills, early music education

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet.....	7
2.2 Opinnäytetyön tilaaja	7
3 LAADUKAS VARHAISKASVATUS	8
3.1 Varhaiskasvatustoinnin lähtökohtana	8
3.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja pedagogiset tavoitteet	9
4 KAVERITAITOT	11
4.1 Käsitteen määrittelyä	11
4.2 Kaveritaitojen merkitys lasten kehitykselle ja hyvinvoinnille	12
4.3 Kaveritaitojen osa-alueet	13
4.4 Tunnetaidot kaveritaitojen pohjana.....	14
4.5 Kaveritaitojen puute ja haastava käyttäytyminen.....	15
5 VARHAISIÄN MUSIIKKIKASVATUS	16
5.1 Musiikkikasvatuksen tavoitteet	16
5.2 Musiikkikasvatuksen vaikutukset kaveritaitojen oppimiseen.....	18
6 TOIMINNALLINEN TOTEUTUS.....	19
6.1 Ideakansion suunnittelu	19
6.2 Ideakansion toteutus ja sisältö	20
6.3 Ideakansion arviointi.....	22
6.3.1 Tilaajalta saatu palaute	23
6.3.2 Ideakansion itsearviointi	24
6.3.3 Eettisyys ja luotettavuus	26
7 POHDINTA	26
LÄHTEET.....	28
LIITE 1: PALAUTELOMAKE IDEAKANSIOSTA	29

1 JOHDANTO

Kaveritaitojen oppimisen merkitys on noussut yhä enemmän esiin. Monika Toljander (2018) on tutkinut pro gradussaan varhaiskasvattajien kokemuksia haastavasta käytöksestä ja todennut, että lasten haastava käyttäytyminen varhaiskasvatuksessa on yleistä ja lisääntynyt varhaiskasvattajille tehtyjen kyselytutkimuksien mukaan.

Kirjallisuuden ja tutkimusten mukaan musiikkikasvatuksella on monia positiivisia vaikutuksia lasten kaveritaitojen oppimisen tukemisessa. Musiikillisuus lisää kokemusta osallisuudesta ja ryhmätoimintana lisää yhteisöllisyyttä ja mahdollistaa uusien kaveritaitojen oppimisen vuorovaikutustilanteissa. Musiikkikasvatuksen avulla voidaan tukea myös lasten kielenkehitystä sekä empatiataitojen oppimista.

Toiminnallisen opinnäytetyöni aiheena on musiikkikasvatus menetelmänä kaveritaitojen oppimisen tukemisessa. Aihe on tärkeä, koska kaveritaitojen ja vuorovaikutuksen harjoittelu ja tukeminen sekä musiikkikasvatus ovat varhaiskasvatussuunnitelman mukaisia tavoitteita varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyössä käsitellään varhaiskasvatusta ja sen pedagogisia tavoitteita kaveritaitojen ja musiikkikasvatuksen näkökulmasta. Opinnäytetyössä kuvataan kaveritaitojen merkitystä lasten kehitykselle, miten tunnetaidot vaikuttavat kaveritaitojen taustalla sekä miten kaveritaitojen puute ja haastava käyttäytyminen näkyy lapsilla. Musiikkikasvatukseen liittyen käsitellään sen tavoitteita ja millaisia vaikutuksia musiikkikasvatuksella on kaveritaitojen oppimiseen.

Valitsin tämän aiheen opinnäytetyöhöni, koska kaveritaitojen tukemiseen perehtyminen kiinnosti minua. Kaveritaidot ovat perusta hyvälle vuorovaikutukselle, joten pidän niiden harjoittelua ja kehittämistä tärkeänä. Opintojen aikana

harjoittelujaksoilla ohjasin lapsille tuokioita kaveritaitoihin ja musiikkikasvatukseen liittyen. Tästä heräsi ajatus musiikkikasvatuksen näkökulman yhdistämisestä kaveritaitojen oppimisen tukemiseen.

Opinnäytetyön tilaajana toimii Porin kaupungin päiväkoti Mesikämmen, jonne suunnittelin ja toteutin ideakansion varhaiskasvattajille. Ideakansio on varhaiskasvattajille konkreettinen työväline, joka tukee ja edistää musiikin ottamista matalalla kynnyksellä osaksi arkea ja kaveritaitojen oppimisen tukemista. Ideakansio sisältää tietoa kaveritaidoista ja musiikkikasvatuksesta sekä kaveritaitojen neljään osa-alueeseen perustuvia tuokioideoita. Ideakansion kohdeyhmänä ovat 3-5-vuotiaat lapset.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkoituksena on perehtyä musiikkikasvatuksen merkitykseen ja vaikutuksiin kaveritaitojen oppimisessa. Tämän tiedon avulla tarkoitukseni on edistää ja kehittää musiikkikasvatuksen käyttöä päiväkodin arjessa kaveritaitojen oppimisen tukemisessa. Teoriaperusta kootaan kirjallisuudesta ja aiemmista tutkimuksista.

Toteutan opinnäytetyöni toiminnallisena opinnäytetyönä ja tavoitteeni on kehittämisprojektina luoda ideakansio, joka toimii työvälineenä varhaiskasvatuksen yksikössä. Tämän avulla pyrin kannustamaan kasvattajia musiikin lisäämiseen arjessa, vaikka musiikki ei olisi kasvattajan oma vahvuusalue. Ajatuksena on ideakansion avulla lisätä tietoa ja ideoita siitä, miten musiikin voisi ottaa mukaan kaveritaitojen harjoittelun tukemiseen.

Opinnäytetyö on tarpeellinen, koska lasten kaveritaitojen ja vuorovaikutuksen oppimisen tukeminen on ajankohtainen aihe. Kaveritaitojen harjoittelu on tärkeä pedagoginen tavoite varhaiskasvatuksessa ja lasten vuorovaikutuksen kehittäminen on yksi laaja-alaisen oppimisen osa-alueista varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Kaveritaitojen oppimisen tukemisen avulla pystytään ehkäisemään lasten haastavaa käyttäytymistä, kun lapset oppivat toimimaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

2.2 Opinnäytetyön tilaaja

Opinnäytetyö kohdentuu varhaiskasvatuksen kentälle. Opinnäytetyöni tilaajana toimii Päiväkoti Mesikämmen, jossa on neljä ryhmää. Se on Porin kaupungin kunnallinen varhaiskasvatuksen yksikkö, jossa toteutetaan 0-6 -vuotiaiden lasten varhaiskasvatusta varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan.

Opinnäytetyön tilaaja on kiinnostunut kaveritaitoihin liittyvästä opinnäytetyöstä, koska kokee että lasten sosiaalisten taitojen tukeminen on erittäin tärkeää ja niiden tukeminen vaatii erilaisia ja monipuolisia keinoja, joita voi kokeilla lapsiryhmän kanssa varhaiskasvatuksessa. Tilaajataho toivoo tietoa ja ideoita kaveritaitojen harjoittelun tukemiseen, koska lasten haastavan käytöksen on huomattu lisääntyneen arjessa ja se näkyy erityisesti vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opinnäytetyössäni keskityn kaveritaitojen oppimisen tukemiseen musiikkikasvatuksen näkökulmasta. Opinnäytetyön toiminnallinen tuotos eli ideakansio on apuväline varhaiskasvattajille.

Tilaaja pitää musiikkikasvatukseen liittyviä ideoita tarpeellisena, jotta ryhmissä olisi tietoa musiikkikasvatuksen hyödynnettävyydestä ja tavoista toteuttaa sitä. Ryhmissä musiikin käyttö on paljon sidoksissa varhaiskasvattajien oman kiinnostuksen määrään musiikkia kohtaan. Ideakansio voisi mahdollisesti tasoittaa eroja, jos se kannustaisi matalalla kynnyksellä hyödyntämään musiikillisuutta arjessa lasten kanssa.

3 LAADUKAS VARHAISKASVATUS

3.1 Varhaiskasvatuslaki toiminnan lähtökohtana

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista lapsen kasvatusta, opetusta ja hoitoa, jota järjestetään päiväkodissa, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana. Varhaiskasvatuksen toiminnassa painotetaan pedagogiikkaa. Varhaiskasvatus perustuu Suomessa YK:n Lapsen oikeuksien julistukseen. (Hujala & Turja, 2017, s. 10, 121; Varhaiskasvatuslaki, 2018, 1-2§.)

Varhaiskasvatuslaki toimii ohjaavana asiakirjana ja pohjana varhaiskasvatuksen toteuttamiselle ja järjestämiselle ja säättää lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Kaikilla lapsilla, jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusikäisiä, on

oikeus osallistua varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatustalaki, 2018, 1§, 12§.) Laadukkaan varhaiskasvatuksen on todettu vaikuttavan positiivisesti lasten kasvuun ja kehitykseen ja antavan vaikutuksia aikuisikään asti. Tärkeänä edellytyksenä lasten hyvinvoinnille on lapsen arvostaminen ja sensitiivinen kuunteleminen. (Hujala & Turja, 2017, s. 12.)

Varhaiskasvatustalassa määritetään tavoitteet laadukkaalle varhaiskasvatukselle. Tavoitteita ovat esimerkiksi lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen, turvallisen kasvatusympäristön luominen sekä yhdenvertaisten mahdollisuuksien antaminen kaikille lapsille. Laissa nostetaan tavoitteena esiin myös lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu sekä vertaisten kanssa toimiminen. (Varhaiskasvatustalaki, 2018, 3§.) Sosiaalisten taitojen eli kaveritaitojen harjoittelu on tärkeä osa varhaiskasvatuksen pedagogisia tavoitteita.

Pedagogisessa toiminnassa pyritään monipuolisuuteen. Lain määrittelemiin tavoitteisiin kuuluu myös muun muassa kulttuuriperintöön ja taiteisiin tutustuminen sekä leikkiminen. (Varhaiskasvatustalaki, 2018, 3§.) Musiikkikasvatuksella on merkitystä pedagogisena omana osa-alueenaan ja sitä voi käyttää menetelmänä toiminnassa monen muun pedagogisen tavoitteen harjoittelun tukemisessa. Musiikin avulla opitaan kulttuurista ja taiteesta, jonka pohjalta lapset muodostavat identiteettiään ja käsitystään ympäristöstään. (Hujala & Turja, 2017, s. 121-122.)

3.2 Varhaiskasvatustalasuunnitelman perusteet ja pedagogiset tavoitteet

Varhaiskasvatukseen on luotu valtakunnalliset varhaiskasvatustalasuunnitelman perusteet, jotka pohjaavat varhaiskasvatustalakiin. Perusteet ohjaavat päiväkodin toimintaa luomalla yhteisen arvoperustan, tavoitteet ja sisällöt. Yhteisten tavoitteiden avulla pyritään varmistamaan, että kaikki lapset saavat laadukasta varhaiskasvatusta paikasta riippumatta. Varhaiskasvatustalasuunnitelman perusteissa ohjeistetaan paikallisten ja lasten yksilöllisten varhaiskasvatustalasuunnitelmien teossa. Ne ohjaavat päiväkodin ja ryhmän pedagogista toimintaa

huomioiden lapsien yksilölliset tarpeet ja toiveet. Suunnitelma tehdään jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle. (Opetushallitus, 2022, s. 10, 12.)

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta on laajaa ja kokonaisvaltaista. Se rakentuu arvoperustasta ja oppimiskäsityksestä, laaja-alaisesta osaamisesta, lasten mielenkiinnonkohteista ja tarpeista sekä oppimisen osa-alueista. Laadukas pedagogiikka vaikuttaa lasten osaamisen kehittymiseen. Laaja-alainen osaaminen koostuu useista osa-alueista. Näitä ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, digitaalinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. (Opetushallitus, 2022, s. 26, 40.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sisältää keskeisimmät tavoitteet ja sisällöt varhaiskasvatukselle. Ne on jaettu viideksi oppimisen osa-alueeksi, joiden avulla pedagogista toimintaa suunnitellaan. *Kielten rikas maailma* -kokonaisuus sisältää kielellisten taitojen harjoittelua ja kielellisten identiteettien tutkimista, joita ovat esimerkiksi kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot ja kielellinen muisti sekä sanavarasto. (Opetushallitus, 2022, s. 45-46.)

Toinen oppimisen osa-alue on *Ilmaisun monet muodot*, joka sisältää musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun harjoittelun ja kehittämisen (Opetushallitus, 2022, s. 47-48). Musiikkikasvatuksen avulla tuetaan kokonaisvaltaisesti pedagogiikkaa ja se on osa varhaiskasvatuksen tavoitteellista toimintaa. Musiikkikasvatuksen tavoitteena on mahdollistaa positiivisia kokemuksia ja saada lapset innostumaan musiikista. (Hujala & Turja, 2017, s. 122.)

Minä ja meidän yhteisömme -alue sisältää eettisen ajattelun, erilaisten katso- musten sekä lähiyhteisön tutkimista lasten kanssa. Tärkeää on tukea lasten kokemusta yhteisöllisyydestä omassa ryhmässään. Neljäs osa-alue *Tutkin ja toimin ympäristössäni* liittyy matemaattisen ajattelun kehittämiseen sekä ympäristö- ja teknologiakasvatukseen. Varhaiskasvatuksessa lisätään lapsen kiinnostusta matemaattisista asioista kuten luvuista ja ilmiöistä leikillisyyden kautta, mikä tukee taitojen oppimista esimerkiksi myöhemmin koulussa. Viides

oppimisen alue on *Kasvan, liikun ja kehityn*. Siihen kuuluvat liikkuminen, ruokakasvatus, terveys ja hygienia sekä turvallisuus. (Hujala & Turja, 2017, s. 11, 223-224; Opetushallitus, 2022, s. 44-53.)

4 KAVERITAITOT

4.1 Käsitteen määrittelyä

Opetushallitus määrittelee kaveritaidot sosiaalisiksi taidoiksi, joita tarvitaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Esimerkkejä kaveritaidoista ovat kyky kuunnella, keskustella ja ilmaista itseään sekä kyky huomioida muut ja samastua heihin. (Opetushallitus, 2023a.) Kaveritaidot ovat taitoja, joita pystyy kehittämään ja harjoittelemaan. Ne eivät siis ole pysyviä ominaisuuksia. Taidot vaihtelevat yksilöillä ja niiden hallintaan on erilaisia valmiuksia. Kaveritaitojen oppimisen tukemista pidetään erityisen tärkeänä pedagogisena toimintana varhaiskasvatuksessa. (Laaksonen, 2022, s. 77, 84.)

Kaveritaito käsitteen rinnakkaisia käsitteitä ovat sosiaaliset taidot sekä vuorovaikutustaidot. Kaveritaidot käsitettä käytetään yleisimmin puhuttaessa lasten ja nuorten sosiaalisista taidoista ja heidän välisestään vuorovaikutuksesta. (Laaksonen, 2022, s. 76-77.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa aiheita käsitellään käyttämällä vuorovaikutustaidot käsitettä.

Yleisesti kuulee käytettävän eri yhteyksissä kaveritaitojen rinnakkaiskäsitettä eli sosiaalisia taitoja. Sosiaalisille taidoille on moninaisia määritelmiä, joten on mahdollista löytää yhtä kaikkiin yhteyksiin soveltuvaa. Matson (2017, s. 9-10) on kartoittanut erilaisia määritelmiä käsitteelle ja etsinyt yhdistäviä tekijöitä. Määritelmiä yhdisti, että sosiaaliset taidot ovat vuorovaikutusta ja kanssakäymistä muiden kanssa. Määritelmässä painottuu myös, että sosiaaliset taidot ovat sosiaalisesti hyväksytyä käyttäytymistä ja kykyä selviytyä vuorovaikutustilanteista sekä kykyä aloittaa ja ylläpitää ihmissuhteita. Sosiaalisten taitojen

määrittelyyn vaikuttaa aikakausi ja kulttuuri. Erilaisia taitoja on arvostettu eri aikoina enemmän kuin toisia. (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 21.)

4.2 Kaveritaitojen merkitys lasten kehitykselle ja hyvinvoinnille

Kaveritaidot vaikuttavat lasten kehitykseen ja hyvinvointiin kokonaisvaltaisesti (Laaksonen, 2022, s. 77). Kaveritaitojen harjoittelu on merkityksellinen tavoite varhaiskasvatuksessa, sillä kaveritaitojen puute ja haasteet ryhmän muiden lasten kanssa altistaa lasta helpommin syrjäytymiselle tai kiusaamiselle. Tutkimusten mukaan ryhmään kuulumisen tunne ja hyväksyntä ovat ihmisille välttämättömiä. Lapset tarvitsevat positiivisia kokemuksia vuorovaikutuksesta, jotta he oppivat luottamaan ihmisiin ja toimimaan hyväksytyllä tavalla. (Repo, 2015, s. 122-124, 128.)

Kaveritaidot ovat osa kaikkia vuorovaikutustilanteita, joita lapsilla tulee vastaan varhaiskasvatuksessa vertaisten kanssa. Taitojen hallinta vaikuttaa lasten vuorovaikutukseen ja käytökseen esimerkiksi leikkitilanteissa. Kaveritaidot ovat vahvasti yhteydessä itsesäätely- ja tunnetaitoihin. (Laaksonen, 2022, s. 77)

Lapsen myönteistä kehitystä edistää, että hänellä on hyviä sosiaalisia kontakteja ja verkostoja. Varhaiskasvatuksessa lapset muodostavat vertaissuhteita oman ryhmänsä lapsiin. Vertaissuhteet tarkoittavat lapsen muodostamia suhteita samanikäisten tai samalla kehityksen tasolla olevien lasten kanssa. Lapsille on tärkeää, että he saavat tunteen hyväksynnästä ryhmässään. Vertaissuhteissa lapset pääsevät harjoittamaan sosiaalisia taitoja sekä kehittämään itsetuntemustaan. Ystävyysuhteilla on tärkeä merkitys lapsen emotionaaliseen kehitykseen. Ystävyysuhteessa lasten välillä on enemmän kiintymystä kuin vertaissuhteessa. Yksikin hyvä ystävyysuuhde auttaa lasta selviytymään muista torjutuksi tulemisista, suojaa negatiivisilta kokemuksilta ja lisää lapsen itsearvostusta. (Repo, 2015, s. 122-124.)

Varhaiskasvattajien tehtävä on luoda varhaiskasvatuksessa ryhmään positiivinen ilmapiiri, joka tukee lasten hyvinvointia, kaveritaitojen harjoittelua ja osallisuutta. Osallisuuden kokemus syntyy turvallisessa ryhmässä, jossa lapsia kuullaan ja lapset opettelevat huolehtimaan toisistaan ja huomioimaan muut lähellään. (Hujala & Turja, 2017, s. 45; Repo, 2015, s. 130-131.)

4.3 Kaveritaitojen osa-alueet

Kaveritaidot on laaja kokonaisuus erilaisia taitoja. Kaveritaitoja tutkiva Laaksonen (2022, s. 88-89) jakaa nämä väitöskirjassaan neljään osa-alueeseen, joita ovat ryhmässä toimimisen taidot, vuorovaikutuksen ylläpitämisen taidot, vuorovaikutukseen liittymisen taidot ja toisten huomioon ottamisen taidot. Jokainen osa-alue jaetaan vielä neljään pienempään tavoitteeseen, mikä selkeyttää niiden sisältöä.

Ryhmässä toimimisen taidot ovat lapselle tärkeitä, koska varhaiskasvatuksessa lapsi viettää aikaa jatkuvasti ryhmässä. Ryhmässä lapsi oppii ymmärtämään yhteisiä sääntöjä, jotta toiminnasta tulee sujuvampaa. Lapsi oppii säätelemään toimintaansa ja vuorovaikutustaan erilaisten tilanteiden mukaan. Esimerkiksi puheenvuorojen harjoittelu auttaa lasta ymmärtämään, että aina ei voi olla äänessä vaan muitakin ryhmän lapsia kuunnellaan tasapuolisesti vuorollaan. Lapsi huomaa myös muiden tavan viestiä ja näyttää tunteita, mikä vaikuttaa lapsen reagointiin ja tapaan vastata. Ryhmässä toimimisen taitoihin kuuluu myös kyky sitoutua ryhmään sekä toimintaan. (Laaksonen, 2022, s. 92-93.) Ryhmässä toimimisen taitojen harjoittelu edistää turvallisen ryhmän muodostumista, jossa lapsella on hyvä ja miellyttävää olla (Repo, 2015, s. 128).

Vuorovaikutuksen ylläpitämisen taidot mahdollistavat kaverisuhteiden syntymisen. Lapsi oppii antamaan palautetta toisille lapsille eli kertomaan omista näkökulmistaan kuten kiinnostuksen kohteistaan. Lapset harjoittelevat myös palautteen saamista toisiltaan eli kuuntelemista ja toisten erilaisuuden ymmärtämistä. Pienille lapsille voi olla haastavaa ymmärtää, että kaikilla on omat ajatuksensa ja tahtonsa, eivätkä muut aina tee juuri tietyn lapsen mielen mukaan.

Vuorovaikutuksen ylläpitämisen taidot sisältävät myös konfliktien hallinnan taidon ja sovittelun sekä kyvyn kannustaa ja tukea muita lapsia. (Laaksonen, 2022, s. 104-106.)

Vuorovaikutukseen liittymisen taidot tulevat esiin varsinkin uudessa ryhmässä ja leikkiin liittyessä. Lapsi harjoittelee oma-aloitteisesti ottamaan kontaktia muihin ja liittymään mukaan ryhmän toimintaan. Lapsi lähestyy myös muita kuin lähimpiä ystäviään. Taitoihin kuuluu näiden lisäksi positiivinen suhtautuminen muiden lasten toimintaan osallistumiseen sekä kyky saavuttaa omia tavoitteitaan ryhmässä. (Laaksonen, 2022, s. 118-119.) Lapsen on helpompi uskaltua ottamaan kontaktia muihin lapsiin, kun ryhmässä vallitsee positiivinen ja kannustava ilmapiiri (Repo, 2015, s. 129).

Toisten huomioon ottamisen taitoja tarvitaan jatkuvasti vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Näihin taitoihin kuuluu lapsen taito ottaa muut huomioon toiminnassaan. Muiden kanssa pystyy tekemään kompromisseja, keskustellen ja muita kuunnellen. Muut huomioon ottava lapsi ei satuta tai loukkaa tahallisesti ja on ystävällinen muille. (Laaksonen, 2022, s. 132-133.) Muiden huomioon ottaminen vaatii usein aikuisen tukea tilanteissa. Konfliktitilanteiden ratkaiseminen on lapsille vielä haastavaa, koska ne vaativat itsesäätelytaitoja eli oman käytöksen hillintää ja ongelmanratkaisukykyä. (Repo, 2015, s. 26-27.)

4.4 Tunnetaidot kaveritaitojen pohjana

Tunnetaidot ovat tärkeitä kaveritaitojen kannalta, koska tunteet ovat läsnä kaikissa arjen tilanteissa ja vuorovaikutuksessa. Tunnetaitoihin kuuluu tunteiden tunnistaminen itsessä ja muissa, tunteiden sanoittaminen ja ilmaisu sekä niiden säätely ja hallinta. (Opetushallitus, 2023b.)

Kaveritaitojen perustana pidetään itsesäätelyn taitoa. Tunteiden säätelyn taidot vaikuttavat sosiaaliseen käyttäytymiseen. Lapsilla tunteiden säätely ei ole vielä kehittynyt. Itsesäätelykyvyn kehitys on yhteydessä aivojen kehitykseen, joka jatkuu aikuisikään saakka. Itsesäätely kehittyy turvallisen aikuisen avulla,

kun aikuinen on läsnä ja auttaa itsesääätelyä vaativissa tilanteissa neuvoen ja tukien lasta toimimaan oikein. Itsesääätelytaitoihin lukeutuu kyky säädellä tunteitaan, käyttäytymistään ja kognitiivisia toimintoja. (Ahonen, 2017, s. 19; Laaksonen, 2022, s.49-50; Repo, 2015, s. 26.)

Kaveritaitojen oppimisen taustalla vaikuttaa myös, millainen minäkuva lapsella on itsestään. Myönteinen minäkuva tukee hyvien kaveritaitojen kehitystä. Lapsi osaa tällöin esimerkiksi löytää omia vahvuuksiaan, hakeutua helpommin vuorovaikutustilanteisiin ja kokea mahdollisuutta osallisuuteen ja vaikuttamiseen. (Laaksonen, 2022, s. 46-47.)

4.5 Kaveritaitojen puute ja haastava käyttäytyminen

Kaveritaidoille vastakäsitteenä voidaan pitää aggressiivisuutta, sillä aggressiivisuuden voi määritellä sosiaalisten taitojen eli kaveritaitojen puutteeksi. Aggressiivisuuden avulla pystyy pääsemään pyrkimyksiinsä joissakin vuorovaikutustilanteissa, mutta se ei ole sosiaalisesti hyväksyttävä tapa toimia. Aggressiivisuus voi ilmetä verbaalisena tai fyysisenä toimintana. (Keltikangas-Järvinen, 2010, s. 65-69.) Tunteiden säätelyn taidot on tärkeänä taustatekijänä kaveritaitojen oppimisessa, sillä tunteiden säätelyn haasteet lisäävät vuorovaikutuksessa haastavaa käyttäytymistä. Lapsilla on tarve saada aikuiselta tukea tunteiden säätelyyn ja ymmärtämiseen. (Ahonen, 2017, s. 20-21.) Ahonen (2015, s. 36) on tutkinut väitöskirjassaan *Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa* haastavaa käyttäytymistä ja sen ilmenemistä lapsilla. Haasteet tunteiden säätelytaidoissa näkyvät impulsiivisuutena, levottomuutena, uhmakkuutena, aggressiivisuutena tai vetäytymisenä.

Laadukkaan varhaiskasvatuksen on todettu vähentävän lasten ja nuorten impulsiivista käytöstä, minkä vuoksi itsesääätelyn ja negatiivisten tunteiden hallinnan harjoittelu on tärkeä tavoite varhaiskasvatuksessa (Hujala & Turja, 2017, s.12; Repo, 2015, s. 27). On tärkeää ymmärtää, että lapset eivät toimi väärin ja haastavasti tahallaan, vaan heiltä puuttuu tunteiden hallintaa vaativissa tilanteissa ja vuorovaikutuksessa tavat toimia toisin (Ahonen, 2017, s. 29).

Aggressiivinen käytös on eri asia kuin aggression tunne. Aggression tunne voi olla esimerkiksi viha tai suuttumus, joita kaikki kokevat. Ne eivät automaattisesti johda aggressiiviseen käytökseen. Varhaiskasvatuksessa on tavoitteena opettaa vaihtoehtoisia toimintamalleja tunteiden hallintaan, jotta negatiiviset tunteet eivät johtaisi aggressiiviseen käytökseen vaan tunteen saisi purkaa hyväksyttävällä tavalla. (Repo, 2015, s. 138-139.)

Monika Toljander (2018) on tutkinut pro gradussaan *Lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien kokemuksia lasten aggressiivisesta käyttäytymisestä päiväkodissa* varhaiskasvattajien kokemuksia haastavasta käytöksestä ja todennut, että lasten haastava käyttäytyminen varhaiskasvatuksessa on yleistä ja lisääntynyt varhaiskasvattajille tehtyjen kyselytutkimuksien mukaan.

Varhaiskasvatuksessa pääasialliset kaveripulmat ovat lasten välinen kiusaaminen ja yksin jääminen, mikä voi johtaa syrjäytymiseen ja vetäytymiseen (Laaksonen, 2022, s. 63). Haastavaa käytöstä kuten kiusaamista esiintyy varhaiskasvatuksessa enemmän ryhmissä, joissa lapsilla on turvaton olla. Aikuisen tuki ei tällöin aina ole ollut lapsille riittävää tunteiden säätelyn tukemisessa ja turvallisuuden tunteen luomisessa. Turvattomassa ryhmässä esiintyy torjuntaa lasten välillä sekä vuorovaikutus voi olla vähäistä, kireää ja ryhmän yhteisen toiminnan toteuttaminen hankalaa. Aggressiivinen käytös ja syrjään vetäytyminen heikentää ryhmän yhteisöllisyyttä ja sitoutumista. (Repo, 2015, s. 131-132.)

5 VARHAISIÄN MUSIIKKIKASVATUS

5.1 Musiikkikasvatuksen tavoitteet

Varhaisiän musiikkikasvatus on 0-6-vuotiaille lapsille suunnattua musiikkitoimintaa. Se sisältää erilaisiin musiikin rakenteisiin tutustumista lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden. Musiikin erilaisia muotoja eli rakenteita ovat rytmi,

tempo, äänenkorkeus, kesto, sointiväri, harmonia ja dynamiikka. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 34-44, 65, 79.)

Musiikkikasvatus on osa-alue Ilmaisun monet muodot -kokonaisuudessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten ilmaisun kehittymistä musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja keuhollisen ilmaisun kautta tavoitteellisesti. Musiikillinen ilmaisu on esimerkiksi soittimiin tutustumista, laulamista, loruja, musiikin kuuntelua ja liikkumista. (Opetushallitus, 2022, s. 44-45.) Musiikkikasvatuksen avulla voidaan tukea lasten oppimista varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueissa, joihin kuuluu esimerkiksi vuorovaikutus (Hujala & Turja, 2017, s. 122).

Varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksen tavoitteena on edistää sosiaalisia taitoja sekä tukea lapsen positiivisen minäkuvan kehitystä ja oppimisedellytyksiä. Musiikkikasvatus tukee lasten myönteistä kehitystä ja musiikkisuhdetta. Kun musiikista tulee tärkeä osa lapsen arkea, lapsi oppii paljon musiikillista tietoa ja ilmaisua, mikä lisää hänen itsetuntemustaan. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 342, 345.) Myönteiset musiikilliset kokemukset lisäävät lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin (Hujala & Turja, 2017, s. 123). Musiikillista ilmaisua harjoitetaan varhaiskasvatuksessa leikinomaisesti ja elämyksellisesti, jotta lapset voivat tutkimalla ja havainnoimalla oppia mielekkäästi uusia taitoja (Opetushallitus, 2022, s. 47).

Varhaisiän musiikkikasvatusta tutkineet ja kehittäneet Lindeberg-Piironen ja Ruokonen (2017, s.97) jakavat lasten musiikillisen kehityksen neljään toimintatapaan teoksessaan Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Toimintatavat on jaettu laulamiseen ja äänenkäyttöön liittyvään sekä kuuntelemiseen, soittamiseen ja liikkumiseen liittyvään toimintaan. Ne painottuvat eri kehitysvaiheiden mukaisiin tavoitteisiin.

5.2 Musiikkikasvatuksen vaikutukset kaveritaitojen oppimiseen

Musiikillisuus on ilmaisukeino vuorovaikutuksessa. Se on vastavuoroista kasvattajien ja lasten välillä, jossa kumpikin oppii toiselta toista kuunnellessa ja näyttäessä esimerkkiä. Musiikkikasvatus tukee tutkitusti lasten empatiataitojen kehitystä ollessaan pitkäkestoista. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 19-20.) Musiikillinen ilmaisu kehittää lasten ajattelun taitoja ja tukee lasten osallisuutta ollessaan yhteisöllistä toimintaa (Opetushallitus, 2022, s. 47).

Musiikkikasvatus tukee lasten kykyä osallistua yhteiseen toimintaan sekä opettaa tilan ja materiaalien jakamista muiden kanssa. Yhteisillä hetkillä oppii myös vuoron odottamista. Jokainen reagoi musiikkiin yksilöllisesti ja eri tavoin. Kasvattajien tulee tunnistaa lapsen herkkyydet ja sovellettava toimintaa sen mukaisesti, jotta jokaisella on musiikkihetkellä turvallista ja hyvä olla. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 97, 141.)

Musiikkikasvatuksen avulla voi harjoitella kaikkia kaveritaitojen osa-alueita liittämällä kaveritaitojen teemoja lauluihin, loruihin ja musiikkihetkiin. Kehosoittaminen ja perussykkeen harjoittelu taputtaen on yksinkertainen tapa ottaa musiikki mukaan toimintaan ja kehittää samalla sanarytmin hahmottamista. (Opetushallitus, 2022, s. 47.) Kaveritaitoihin liittyvät sanoitukset lauluissa ja laulu-leikit tukevat kaveritaitojen oppimista. Laululeikeissä lapset oppivat huomioimaan toisiaan, tekemään yhteistyötä ja koskettamaan toisiaan hyväksytyllä tavalla. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 345.)

Musiikilla on positiivisia vaikutuksia kielenkehitykseen, mikä tukee vuorovaikutusta, kun lapsi harjaantuu kommunikoinnissa. Musiikkikasvatuksessa perusrytmin harjoittelu on keskeisessä osassa. Se tukee lapsen rytmistä kehitystä, joka helpottaa muun muassa luku- ja kirjoitustaidon oppimista. Musiikilla on todettu olevan positiivisia vaikutuksia myös lasten äänten erottelun taidon kehittymiseen. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 35-37, 90.)

6 TOIMINNALLINEN TOTEUTUS

6.1 Ideakansion suunnittelu

Ajatus opinnäytetyön aiheesta ja ideakansiosta varhaiskasvattajille syntyi harjoittelujaksolla, jossa toteutin tuokioita liittyen musiikkiin ja kaveritaitoihin. Päätin opinnäytetyöni toiminnallisena tuotoksena kehittää työvälineen, jonka avulla musiikkia voi hyödyntää menetelmänä kaveritaitojen oppimisen tukemisessa. Tavoitteena oli, että tuotos kannustaisi musiikin lisäämiseen arjessa ja lisäisi tietoa musiikin ja kaveritaitojen harjoittelun yhdistämisestä. Ideakansio vastaa tarpeeseen saada lisää tietoa kaveritaitojen tukemisesta ja musiikkikasvatuksen positiivisista ja laajoista hyödyntämismahdollisuuksista oppimisessa.

Ideakansion tietoperustan materiaali on kerätty aiemmasta kirjallisuudesta ja tutkimuksista. Tuotoksen sisältö perustuu perehtymääni materiaaliin, jonka avulla olen luonut ideakansiosta kattavan kokonaisuuden.

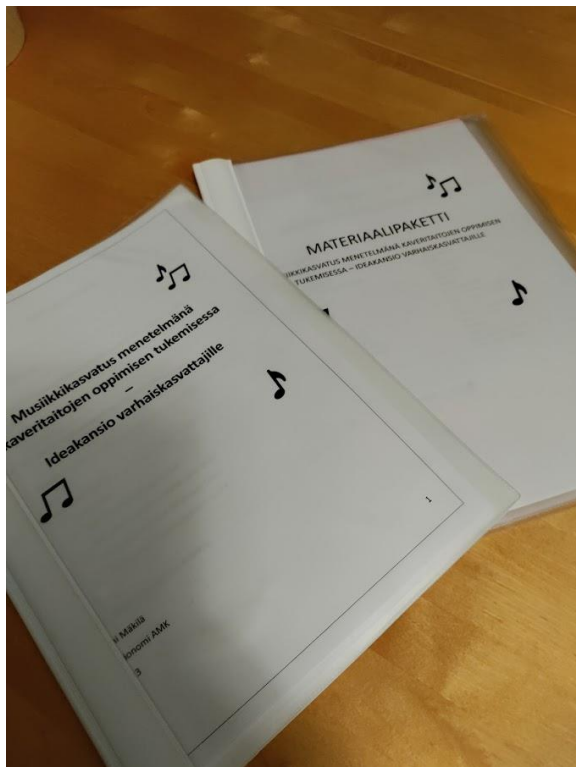
Suunnitellessani ideakansiota tavoitteeni oli luoda siitä matalalla kynnyksellä hyödynnettävä visuaalisesti selkeä työväline varhaiskasvattajille, jotta se lisäisi musiikin hyödyntämistä tilaajapäiväkodin ryhmien arjessa ja helpottaisi tuokioiden suunnittelua. Suunnittelin ideakansion sisällön ja tuokioideat sellaisiksi, että ideat eivät vaadi varhaiskasvattajilta erityistä musiikin osaamista. Suunnitteluvaiheessa rajasin kohderyhmäkseni 3-5-vuotiaat lapset, jotta pystyin kohdentamaan tietoa ja ideoita tiettyyn ikäryhmään kattavammin, eikä toteutus laajentunut liikaa.

Toimitin ideakansion materiaaleineen tilaajalle kokeiltavaksi muutamaksi viikoksi sen valmistuttua. Kokeilujaksolta pyysin palautelomakkeilla palautetta ja kokemuksia ideakansion käytöstä, toimivuudesta ja esille nousseista kehityskohdista.

6.2 Ideakansion toteutus ja sisältö

Opinnäytetyön tilanteessa päiväkodissa on neljä ryhmää. Jokainen ryhmä perehtyi ideakansioon ja varhaiskasvattajat kokeilivat sitä ryhmissään. Ryhmissä lapset olivat iältään 0-6-vuotiaita. Vaikka ideakansio on suunnattu pääasiassa 3-5-vuotiaille lapsille, harjoitteita ja tuokio-ideoita on mahdollista käyttää kaikenikäisillä lapsilla ikätaso huomioon ottaen ja ideoita soveltaen.

Musiikkikasvatus menetelmänä kaveritaitojen oppimisen tukemisessa - ideakansio on konkreettinen työväline varhaiskasvattajille. Kuvassa 1 näkyy ideakansion ja materiaalipaketin ulkoasu. Tein ideakansiosta paperisen version tilaajalle, jotta se on arjessa nopeasti ja helposti esille otettavissa käyttöön. Ideakansio koostuu kolmesta osasta, joista ensimmäinen sisältää tietoa kaveritaidoista, musiikkikasvatuksesta, tuokion rakenteesta sekä musiikkikasvatuksen tavoitteista 3-5-vuotiaille lapsille. Toinen ideakansion osa käsittelee kaveritaitojen neljän osa-alueen mukaan jaettuja tuokioideoita. Kansion kolmannessa osassa on tuokiomateriaalina askarreltuja laulu- ja lorukortteja. Seuraavassa kerron näistä ideakansion osista tarkemmin.

Kuva 1. Ideakansion ja materiaalipaketin ulkoasu

Ideakansion tieto-osuudessa on kerättyä tietoa tutkimuksista ja kirjallisuudesta. Kaveritaitoja käsittelevässä osiossa kerron tiivistetysti käsitteestä, kaveritaitojen neljästä osa-alueesta sekä miksi niiden harjoittelu on tavoitteellista varhaiskasvatuksessa. Kaveritaitojen jako neljään osa-alueeseen opinnäytetyössäni perustuu tutkija Vilja Laaksosen (2014) tekemän väitöskirjan tuloksiin, joista hän on kirjoittanut teoksen *Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa* (2022). Osa-alueet ovat ryhmässä toimimisen taidot, vuorovaikutuksen ylläpitämisen taidot, vuorovaikutukseen liittymisen taidot ja toisten huomioon ottamisen taidot.

Musiikkikasvatuksen tieto-osuudessa käsittelen musiikkikasvatuksen tavoitteita ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisia musiikillisen ilmaisen osa-alueita. Kuvaan myös musiikin rakennetta, avaan sen käsitteistöä lyhyesti sekä tiivistän millaisia asioita musiikkituokiota suunnitellessa olisi hyvä ottaa huomioon. Lindeberg-Piironen ja Ruokosen (2017) *Musiikki varhaiskasvatuksessa* -käsikirjassa käsitellään musiikkikasvatuksen tavoitteita 3-5-vuotiailla lapsilla. Jaoin tavoitteet ideakansiossani kyseisen teoksen jaon mukaan perusrytmiin, laulamiseen ja äänenkäyttöön, soittamiseen, kuunteluun ja musiikkiliikuntaan. Näiden otsikoiden alle poimin osan tavoitteista.

Ideakansion toinen osio sisältää ideoita tuokioihin laulujen ja leikkien muodossa ja käytännön ideoita siitä, miten musiikin saa otettua matalalla kynnyksellä osaksi arkea. Tuokioideat on jaettu neljään kaveritaitojen osa-alueeseen ja perusrytmiin. Valitsin tuokioideoihin kaveritaitojen osa-alueiden lisäksi perusrhythmin harjoittelun, koska perusrytmi on musiikissa tärkeä lähtökohta.

Kaveritaitojen neljä osa-aluetta näkyvät kansiossa seuraavasti. Ryhmässä toimimisen taitojen harjoittelussa painotetaan jakamisen harjoittelua, sääntöjen luomista ja läpikäyntiä sekä ryhmäytymistä ja tutustumista. Vuorovaikutuksen ylläpitämisen taitojen harjoittelussa annetaan ideoita rakentavan palautteen antamisen harjoitteluun, positiivisen ilmapiirin luomiseen ja sekä yhteistyöhön, joita tukevat erityisesti piirileikkien tapaiset laululeikit. Vuorovaikutukseen liittymisen taidoista esitellään ideoita oma-aloitteisuuden lisäämiseen leikkeihin ja lauluihin osallistumisessa. Toisten huomioon ottamisen taidot -osio sisältää

ideoita positiivisen kosketuksen harjoitteluun sekä tunnetaitoharjoitteita ja lauluja.

Kokosin ideakansion loppuun kirjavinkki- ja materiaalisivun, jossa tiivistin hyödyllisiksi kokemieni, kaveritaitoja ja musiikkikasvatusta käsittelevien teosten sisältöä. Erillisenä materiaalina askartelin ideakansion ideoiden pohjalta laulu- ja lorukortteja, joita voi hyödyntää tuokioissa lasten kanssa. Kuvassa 2 näkyy laulu- ja lorukorttien ulkoasu. Kortteihin keräsin nuotillisia kaveruuteen, ystävyteen ja tunteisiin liittyviä lauluja, laululeikkejä ja loruja laulukirjoista.

Kuva 2. Laulu- ja lorukorttien ulkoasu

6.3 Ideakansion arviointi

Olen jakanut ideakansion arvioinnin kolmeen eri näkökulmaan, jotka ovat ti-laajalta saatu palaute, oma arviointini sekä eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu. Selkeyden vuoksi esitän kyseiset näkökulmat omina alalukuinaan.

6.3.1 Tilaajalta saatu palaute

Opinnäytetyön tilanneessa päiväkodissa on neljä ryhmää, joista jokainen kokeili ideakansiota ja varhaiskasvattajat antoivat palautetta palautelomakkeilla. Palautelomakkeiden avulla pyrittiin saamaan tietoa, kuinka ideakansio onnistui ja mitä kehityskohteita siinä testanneiden varhaiskasvattajien mielestä on. Varhaiskasvattajilta saatu palaute oli positiivista ja kannustavaa. Palautteen avulla oli tarkoitus selvittää, tuliko opinnäytetyön tavoite saavutetuksi.

Palautelomakkeessa oli kolme kysymystä, joihin vastaukset annettiin valitsemalla vastausvaihtoehto asteikolta. Asteikossa oli luvut 1-5, joista 1 tarkoitti, että väite ei pidä paikkaansa ja 5, että väite pitää paikkansa. Ensimmäinen väite lomakkeessa oli ”Ideakansiota on hyötyä musiikkituokioiden suunnittelussa”, johon kolme palautteenantajaa ympyröi luvun 5 ja yksi luvun 4. Toinen väite oli ”Ideakansio on selkeä ja informatiivinen kokonaisuus”. Tähän jokainen palautteenantaja valitsi luvun 5. Kolmas kysymys oli, että ”Oliko kokeilemasi kaveritaitoja tukeva tuokioidea toimiva”. Kolme palautteenantajaa ympyröi luvun 5 ja yksi ympyröi luvun 4. Kolmannen kysymyksen yhteydessä pyydettiin kertomaan, mitä ideaa ryhmässä kokeiltiin. Eri ryhmät olivat kokeilleet monipuolisesti eri alueita ideakansiota. Kokeiltuja ideoita olivat esimerkiksi laulu- ja lorukorttien hyödyntäminen sekä positiiviseen kosketukseen ja tunteisiin liittyvät laulut ja harjoitteet.

Palautelomakkeessa oli kaksi kohtaa, joissa kysyttiin avoimia kysymyksiä. Ensimmäinen kysymys oli ”Minkä koet ideakansion hyödyllisimmäksi osa-alueeksi?” Ideakansion hyödyllisimmäksi osa-alueeksi koettiin Ideoita tuokioihin -osio, josta palautteissa mainittiin erikseen toisten huomioon ottamisen taitoihin liittyvät harjoitteet. Hyödyllisiksi koettiin myös laulu- ja lorukortit, jotka tekivät palautteen mukaan tuokioista helposti toteutettavia. Hyväksi koettiin, että ideakansiota sai kattavasti tietoa sekä materiaalipaketista monipuolisesti uusia ideoita ja lauluja hyödynnettäväksi.

Toisessa avoimessa kysymyksessä kysyttiin vapaamuotoista palautetta ja kehitysideoita. Kaikissa neljässä palautteessa kuvattiin, että ideakansio ja

materiaalipaketti olivat yhdessä toimiva ja monipuolinen kokonaisuus. Kahdessa palautteessa kerrottiin, että lapset olivat innostuneet tuokioista ja antaneet hyvää palautetta musiikkihetkistä. Ideakansiota testannut alle kolmevuotiaiden ryhmän varhaiskasvattaja antoi palautetta, että lyhyet ja yksinkertaiset laulut ja osa ideoista toimi hyvin myös pienille lapsille. Palautteissa ei mainittu kehitysideoita tai kehitettäviä kohteita.

Tavoitteena opinnäytetyön tuotokselle oli, että se edistää kaveritaitojen oppimista musiikkikasvatuksen avulla. Sillä tavoiteltiin myös visuaalisesti ja informatiivisesti selkeää kokonaisuutta. Väitteet ja kysymykset valittiin sen perusteella, että niiden avulla sai vastauksia haluttuihin kysymyksiin. Tilaajapäiväkodin varhaiskasvattajien palautteen mukaan tavoitteet toteutuivat hyvin. Muiden kysymysten avulla saatiin tietoa siitä, mikä oli testanneiden varhaiskasvattajien mielestä toimivin ja hyödyllisin osa ideakansiota, jolloin tietää varsinkin niiden osien toteutuksen onnistuneen. Palautelomakkeisiin ei tullut kehitysideoita. Sen avulla olisi voinut huomata puutteita tieto-osuuksissa tai toimivuudessa ja mahdollisia muita kehitettäviä asioita, joita olisi ollut mahdollista vielä korjata.

6.3.2 Ideakansion itsearviointi

Opinnäytetyön arviointi perustuu omaan arviointiini työstä sekä tilaajalta saamani palautteeseen palautelomakkeilla. Oman itsearviointini ja tilaajalta saadun palautteen perusteella koen onnistuneeni hyvin tavoitteessani luoda konkreettinen ja toimiva ideakansio varhaiskasvattajien työvälineeksi. Opinnäytetyö oli tarpeellinen, koska se vastasi tilanneen päiväkodin tarpeeseen ja käsiteli varhaiskasvatuksessa ajankohtaista aihetta.

Ideakansio on kattava kokonaisuus, joka sisältää aiheeseen liittyvää tietoperustaa. Tiedot ovat luotettavasta ja ajantasaisesta kirjallisuudesta. Tavoitteeni oli lisätä tietoa musiikkikasvatuksen hyödynnettävyydestä ja kaveritaitojen tukemisesta musiikkikasvatuksen avulla. Ideakansioon pyrin valitsemaan tietoa, joka olisi tarpeellista ideakansion hyödyntämisen kannalta sekä vastaisi

tarpeeseen saada tietoa pääkäsitteistä tiivistettynä. Onnistuin mielestäni tiivistämään olennaisen tiedon ideakansioon. Pyrin pitämään tieto-osuudet lyhyinä ja käyttämään luetteloita, jotta tiedon löytää nopeasti, eikä tarvitse etsiä pitkän tekstin joukosta. Silloin se saattaisi jäädä arjessa kokonaan lukematta ja hyödyntämättä.

Ideakansion toteutus onnistui hyvin suunnitelmani mukaisesti. Toteutusta rakentaessani se kehittyi vielä suunnitteluvaiheesta toimivammaksi. Tilaajalta saadun positiivisen palautteen perusteella uskon, että opinnäytetyöni tuotos eli ideakansio kannustaa varhaiskasvattajia musiikin lisäämiseen arjessa ja tukee samalla kaveritaitojen oppimista. Ideakansio vastaa mielestäni tavoitteen ja tarpeeseen luoda matalalla kynnyksellä hyödynnettävä kokonaisuus, jotta erityistä musiikin osaamista ei vaadita kasvattajilta. Pidin ideakansion tuokioidea- ja materiaalipakettiosiota tärkeänä sen arkeen siirrettävyyden ja konkreettisuuden takia.

Ideakansio rakentuu perustuen kaveritaitojen neljään osa-alueeseen. Olen tyytyväinen siihen, miten sain kerättyä tuokioideoita kaikkiin osa-alueisiin liittyen. Tuokioideoita on mahdollista poimia ideakansiosta oman ryhmän tarpeisiin. Ideat ovat myös helposti sovellettavissa eri ikäryhmille, vaikka kohderyhmäni ideakansiolle oli pääasiassa 3-5-vuotiaat lapset.

Opinnäytetyön toiminnallinen toteutus eli ideakansio oli kaveritaitojen ja musiikkikasvatukseen liittyvä kokonaisuus, joka tuki opinnäytetyön aihetta. Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus on hyödynnettävissä muillekin varhaiskasvattajille kuin vain tilaavalle varhaiskasvatuksen yksikölle. Ideakansio on sähköisenä versiona saatavilla. Ideakansiota pystyy hyödyntämään vuodesta toiseen lapsiryhmien kanssa soveltaen ja poimien ideoita oman ryhmän tarpeiden mukaan. Ideakansiota pystyy myös kehittämään jatkuvasti lisäämällä siihen kaveritaitoihin liittyvää musiikillista materiaalia. Kansiomuotoista ideaa voi myös soveltaa muihinkin teemoihin kuin kaveritaitoihin. Se toimii esimerkkinä materiaalipaketin kokoamisesta.

6.3.3 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä on huomioitu opinnäytetöiden eettiset suositukset. Eettisten suositusten avulla pyritään parantamaan opinnäytetyön laatua ja luotettavuutta. Niiden avulla ehkäistään väärin toimimista. Ennen opinnäytetyöraportin aloittamista tilaavan päiväkodin kanssa tehtiin opinnäytetyösopimus, jotta molemmat osapuolet tietävät millainen opinnäytetyö on kyseessä ja sovittiin keskeisistä opinnäytetyötä koskevista asioista kuten aikataulusta. Opinnäytetyö eteni aikataulun mukaisesti.

Opinnäytetyön tietoperustaan on valittu lähteiksi tutkimuksia ja kirjallisuutta, jotka on todettu luotettaviksi. Ne ovat alan asiantuntijoiden kirjoittamia ja kokoamia. Tiedonhaussa on huomioitu lähteiden ilmestymisaika, jotta tieto on ajan-kohtaista ja todenmukaista. Teoriaperustan lähteet on merkitty ammattikorkeakoulun lähdeviittausohjeiden mukaan, jotta tiedonhaussa käytetyt lähteet ja tiedon alkuperä on löydettävissä. Teoriaperustassa ja ideakansion tietosuudessa on käytetty useita lähteitä, jotta näkökulma ei ole yksipuolinen vaan mahdollisimman laaja. Useat samaa aihetta käsittelevät lähteet lisäävät luotettavuutta.

Ideakansio sisältää tuokioideoita, joista osa on omia ideoita kokemusteni pohjalta lasten kanssa, ja joita olen harjoitteluideni aikana nähnyt käytettävän päiväkotiryhmissä. Tuokio-ideoita on koottu myös erilaisista materiaalia sisältävistä teoksista kuten lasten laulukirjoista. Ideakansiossa itse ideoimilla sekä materiaaleista valituilla tuokioideoilla on taustalla pedagoginen tarkoitus ja teoriatiedolla perusteltu tavoite.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön aihe kaveritaitoihin ja musiikkikasvatukseen liittyen on minusta tärkeä ja sitä oli mielenkiintoista tehdä, koska aiheeseen perehtyminen

kiinnosti minua. Aihe tuntui alusta asti oikealta ja sitä oli mukava tehdä, kun tiesi, että opinnäytetyöstä olisi hyötyä ja sille oli tarve. Olen itse aina pitänyt musiikista ja ollut musikaalinen, joten tiesin nopeasti opinnäytetyön aihetta miettiessäni, että haluan musiikkikasvatuksen näkökulmaksi opinnäytetyöhöni. Ideakansiota tuli toimiva kokonaisuus, jota on mahdollista jatkuvasti kehittää lisäämällä siihen kaveritaitoihin liittyvää musiikillista materiaalia.

Opinnäytetyön tuotosta eli ideakansiota tehdessä minulle hahmottui, kuinka monipuolisesti musiikillisuuden avulla pystyy tukemaan kaveritaitojen eri osa-alueita. Musiikillisuuden mukaan ottaminen arkeen ei vaadi suuria ponnistuksia, sillä musiikillisuus on mukana toiminnassa esimerkiksi rytmittämällä loruja perusrytmiin.

Opinnäytetyö kehitti omaa ammatillista osaamistani lasten kaveritaitojen ymmärtämisen näkökulmasta painottuen musiikkikasvatuksen vaikutuksiin ja hyödyntämiseen. Vuorovaikutus on osa kaikkia ihmisten kohtaamisia, joten ymmärrys ja tietotaito kaveritaidoista on erittäin hyödyllistä. Erityisesti minua kiinnosti perehtyä kaveritaitojen puutteeseen ja haastavaan käyttäytymiseen, koska se näkökulma toi esille, miksi kaveritaitojen harjoittelu on niin tärkeää ja tavoitteellista varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tekeminen on antanut itselleni paljon hyödynnettävää tietoa ja materiaalia omaan työhöni lasten kanssa. Valmis toteutus on hyödynnettävä työväline omassa ammatillisessa toiminnassani sekä tilanneen päiväkodin ryhmissä.

Perehtyessäni musiikkikasvatukseen minua alkoi kiinnostamaan musiikkikasvatuksen merkitys lasten kielenkehityksen kannalta. Musiikkikasvatuksen merkityksestä kielenkehityksen tukemisessa olisi myös mahdollista kehittää oma ideakansionsa.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöprosessi oli opettavainen kokemus, jonka aikana perehdyin monen näkökulman kautta musiikkikasvatuksen merkitykseen kaveritaitojen oppimisen tukemisessa. Opinnäytetyöstä muodostui toimiva kokonaisuus.

LÄHTEET

Ahonen, L. (2017). Haastavat kasvatustilanteet: lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. PS-kustannus.

Ahonen, L. (2015). Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa. [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9971-5>

Hujala, E. & Turja, L. (2017). Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. (2010). Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. WSOY.

Laaksonen, V. (2022). Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa. PS-kustannus.

Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. (2017). Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Classicus.

Matson, J. (2017). Handbook of social behaviour and skills in children. Cham: Springer International Publishing.

Opetushallitus. (2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.
<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>

Opetushallitus. (2023a). Kaveritaidot ovat harjoiteltavia taitoja. Haettu 21.8.2023 osoitteesta: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kaveritaidot-ovat-harjoiteltavia-taitoja>

Opetushallitus. (2023b). Tunteesta tunteeseen – ihmismielen tarina kuvin ja sanoin -aineisto. Haettu 18.4.2023 osoitteesta: <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/3-tunnetaitoja-oppii-harjoittelemalla>

Repo, L. (2015). Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. PS-kustannus.

Toljander, M. (2018). Lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien kokemuksia aggressiivisesta käyttäytymisestä varhaiskasvatuksessa. [pro gradu -työ, Turun yliopisto]. UTUPub. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018050923693>

Varhaiskasvatuslaki. (2018). Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

LIITE 1: PALAUTELOMAKE IDEAKANSIOSTA

PALAUTELOMAKE IDEAKANSIOSTA

Musiikkikasvatus menetelmänä kaveritaitojen oppimisen tukemisessa

Ympyröi vastaus asteikolta (1 = ei pidä paikkaansa, 5 = pitää paikkansa)

1. Ideakansioista on hyötyä musiikkituokioita suunnitellessa

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

2. Ideakansio on selkeä ja informatiivinen kokonaisuus

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3. Oliko kokeilemasi kaveritaitoja tukeva tuokioidea toimiva

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Kokeiltu idea _____

4. Minkä koet ideakansion hyödyllisimmäksi osa-alueeksi?

5. Vapaamuotoinen palaute ja kehitysideoita
